Pedagógiai ülés Szegeden

Kétnapos ülés kezdődik ma, kedden a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, a Művelődési Minisztérium pedagógiai, oktatástechnológiai és szakmódszertani szakbizottságának rendezésében.

Az ülésen hét előadás hangzik el, többek között a szakpedagógiai és a nevelőtanári képzés kísérleti megindításáról, a pedagógiai kutatások helyzetéről, a logika szerepéről a tanárképzésben, valamint az oktatástechnikai, oktatástechnológiai és a neveléstörténeti képzés tartalmáról. Szó lesz a főiskolai és az egyetemi tanárjelöltek pedagógiai oktatásának részleteiről, az integrálás lehetőségeiről, az egységes tanterv és a folyamatos tantervfejlesztés gondjairól is. Az előadásokat viták követik.

Névjegyzék

Szegeden a 20., 25., 43., 69. és 107-es számú választókerületben tartanak időközi tanácstagi választásokat január 29-én. A jelzett kerületekben lakó választók névjegyzékét január 11. és 13. között az ügyfélszolgálati iroda hivatali helyiségében (Széchenyi tér 11.) közszemlére teszik. A névjegyzékkel kapcsolatban bárki észrevételt tehet.

Tűzijáték, szökőkúttal

Sanzonok a Zenés Színházban

Kíváncsi érdeklődéssel vártuk a *Tűzijáték* bemutatóját, s erre két súlyos okunk is volt. Egyrészt tanúi akartunk lenni a sikertelen évad után a találékonyabb, tartalmasabb és merészebb műsorpolitikai meggondolásnak, másrészt látni akartuk, hogy az olyannyira elcsépelt és szokványosított operettműfajban lehetséges-e bizonyos megújhodás. A bemutató egészében megfelelt a szerényebb várakozásnak.

A félreértések elkerülése végett sietve: a fenti sorok 1960. szeptember 27-én láttak napvilágot lapunk hasábjain, tehát plagizáltam. Megelőzően mutatta be ugyanis a Szegedi Nemzeti Színház *Paul Burkhard* svájci zeneszerző darabját, a Tűzijátékot, a mű születésének épp a tizedik évében, mondhatni hát, viszonylag frissen, vagy legalábbis túl elkésve nem. A Feuerwerk tudniillik modern szellemű vállalkozásnak, kísérletnek számít(ott), ráadásul egy olyan konvencionális műfajnak üzent hadat, mint az operett, melyről idővel mindig kiderül, bárminő hadjáratnak ellenáll; mindazonáltal kísérletekről szeret az ember viszonylag gyorsan tájékozódni, nehogy úgy járion, mint a húsvétra postázott karácsonyi pulykával.

Ahogyan, gyanítom, most jár a szegedi színház a Tűzijátékkal.

Nota bene, tudtommal annak idején sem szedték szét érte a házat, még az ószínházat, ahová *Békés András*, a darab akkori rendezője jó érzékkel szerződtetett légtornászokat, artistákat, nagy fölhajtást, csinnadrattát szikráztatva — nomen est omen — a Tűzijátékhoz. Miből tehát a revüsített kivitelezés legalább annyira kínálkozó, mint az Aida bevonulási jelenetéhez a harci elefánt; no már most tessék mindezt elképzelni a Szabadság mozi zsebkendőszínpadán, melyet pedig előbbre is bővíthettek, az orchester fölé, mivel a darab nem igényel komolyabb zenekart. Ami pedig az operettnek műfaji reformját illeti, lejárt lemez. Napjainkra már a klasszikus termés új meg új *olvasata*, az előadások ötletpróbája dívik, s nem ritkán fedezik föl színházaink egy Marica grófnő, Víz özvegy vagy Csárdáskirálynő muzsikája közben: akár évtizedes színpadi beidegződésektől, sablonoktól is el lehet szakadni. A Tűzijáték egyszerre igényli az elszakadást mindentől ami operett, ugyanakkor nemigen tud helyébe meggyőzőbbet, pontosabban *színházszerűbbet* kínálni. Egész estét betöltő sanzon — ajánlja magát szellemeskedőn, ami körülbelül annyit tesz, mintha több kötetes epigrammáról beszélne valaki, persze miért ne, ha ettől döglik a légy. Csakhogy nem ettől. Az operett igazi megújhodásáról idővel tudjuk, *musical* a neve, a sanzonok pedig — a maguk diszkrét zenei kíséretével — megmaradtak a szalonok sejtelmes fényű, varázsos lokálvilágának. *Az én apukámról* („egy olvan híres bohóc volt"), a Tűzijáték vezető slágeréről, melyet a *Várady Zoltán* vezette kétzongorás háziegyüttes olv gyakran fölidéz, nem is szólva.

Szombaton zajlott a bemutató. S hogy e sorokat papírra vetem, hétfőig, kettőt is alhattam rá — ami a szokásos pénteki premierek kritikáihoz nem dukál —, okosabb mégsem vagyok. Mindössze annyit érzékelhetek, sikerült gyorsan elfeledni. Nem csoda, alig több az egész egy pohárnyi érzelmes hangulatban elszürcsölt pezsgőnél, ezért sem mondanám, kár volt kipukkantani, kellemes ital a pezsgő (abban a rekkenő hőségben pedig, ahogyan bedurrantottak a szombat esti háznak, plane elkelt volna). Hanem most essünk túl a formaságokon, a türelmetlen olvasó bizonyára tudni szeretné, miről szól a darab. Hát, arról, hogy egy tisztes polgári család sarjai összefutnak a papa 60. születésnapjának megünneplésére, majd váratlanul megérkezik a kitagadott testvér, aki azért került erkölcsi átadólistára, mert úgymond erkölcstelen hivatásra adta a fejét, bűvész lett, manézsvirtuóz csepürágó. Előáll tehát vakmerően s hivatlanul Obolski, a cirkuszigazgató, s megbolondítja a társaságot. Ennyi.

Operetteknek szokták dramaturgiai vétségül fölróni, hogy jó első felvonásra valamivel gyengébb másodikat fejelnek, a harmadikról pedig egyszerűen megfeledkeznek, odabiggyesztik, mint holmi végbélnyúlványt. Nos, a Tűzijáték ezt a bravúrt, a dramaturgiának ezt a leszálló ágát, már a második felvonásra tökélyre viszi. Átengedi a terepet a mindenkori előadás rendezőjének: mutassa meg, hogyan készült cirkuszból. Persze színház és cirkusz nincs távol egymástól. A fiatal rendezőjelölt, *Tasnádi Márton*, össze is zsúfol lengő trapézt, voalázó bűvészt, föstött bohócot, cigánykerekező artistalányokat, egyszóval mindent, amit elvárhat az ember — legalábbis ekkora porondon. Kezére játszanak az *mv. Székely László* díszletei meg az ugyancsak *mv. Pilinyi Márta* jelmezei, ámbátor az egész előadásban megszámolható három ötletből csak egy jut ide: *Csizmadia László* remek Gusztáv nagybácsijának fejéből kétágú szökőkút priccel. (A másik két találat az első felvonásé: a titkárinas-zongorista *Herczeg Zsolt* erőszakosan igyekszik lerángatni a vendégek felöltőit; illetve az ünnepi vacsorát fogyasztó családtagok a tányérokon konogják le kanalaikkal *Az én apukám* ritmusát.)

A színlapot böngészve néhány név azonos — ha nem is ugyanabban a szerepben — a két évtizeddel előbbivel: *Bányász Ilonáé* és *Berdál Valériáé*. Akiknek a darab éppúgy fölvillanásokat engedélyez inkább, mint *Marosi Károlynak*, *Kelemen Mártának*, *Szabó Istvánnak*, *Szabó Máriának*, *Szabady Józsefnek*, *Török Verának*, *Bognár Zsoltnak* — de tulajdonképpen a valamivel nagyobb föladatot részelő *Harmath Andreának* és *Terebessy Évának* is. A cirkuszigazgató *Hollai Kálmán* nagyvonalú charmeur, igazi világfi. Ő a darab és az előadás egyetlen jelentékeny figurája. Vagy csak úgy tűnik?

Lassacskán magam sem tudom. A premierközönség mindenesetre révülten tapsolt. Mintha annak örülne máris, amire oly régóta vágy...

Nikolényi István

Búcsú a fegyverektől

képernyő

Tévésorozatokról — legyenek azok bármilyenek — általában akkor szokás írni, amikor befejeződtek. A kivételes alkalomhoz ezúttal kettős apropó járul: egyik, hogy mind méreteiben, mind témájában eddig páratlan széria indult útjára szerdán este. *Sára Sándor*nak *Krónika* című, a Donnál kereken négy évtizeddel ezelőtt elpusztult 2. magyar hadseregről szóló filmsorozata. A másik érv: elég talán a méltán nagy sikerű *Századunk*ra emlékeztetni, hogy tudjuk, az efféle televíziós sorozat első darabja az eddigi tapasztalatok szerint, mintegy megelőlegezi a későbbieket stílusban, megközelítési módszerekben, elvi-eszmei minőségben és legfőképpen — a nézőkre gyakorolt hatásaiban.

Tíz évnél is több múlt már el azóta, hogy *Nemeskürty István* úttörő jelentőségű könyve, a máig örvendetesen több kiadásban is publikált *Rekviem egy hadseregért* először megjelent. Nemeskürty érdeme fölbecsülhetetlen: egy differenciáltabb történelem- és nemzetszemlélet hajnalán, a kezdődő virradat első hangjaként kiáltotta világgá: *„ezeket az embereket, ezt a százezernyi férfit egyszer el kell siratni. Mert zömében áldozatok voltak."* Azóta történt egy s más ez ügyben, de az igazán mély és hatásos — mert vizuálisan is immáron elérhetővé lett — nagy vizsgálat csak most kerül elénk. A Nemeskürty-tettel azonos hangnemben, de a tanúk, a dokumentumok, minden rendelkezésre álló forrás és adat felsorakoztatásával.

Sajnos, sem hely, sem mód nincs e hasábokon arra, hogy vizsgáljuk: évtizedeken át miért volt annyi sanda hallgatás és hazugul megtévesztő leegyszerűsítés, ha a doni katasztrófa, történelmünk igazi Mohácsa került szóba. Ám a leginkább kézenfekvő, s egyben a hamisításokat legjobban cáfoló megoldás, ha minél alaposabban, pontosabban és részletesebben, legelőször az előzmények körültekintő felmutatásával végzi legmagasabb értelemben vett tudatosító-népművelő munkáját egy dok.-filmsorozat.

Az első adás tanúi egykori katonatisztek voltak: *Kéri Kálmán*, *Lajos Árpád* és *A Ludovikától Sopronkőhidáig* országos hírű szerzője, *Kádár Gyula* — továbbá a Dont megjárt író, *Boldizsár Iván*. A vád és a védelem tanúi egyaránt. Mert Sára Sándor filmje — kockázatos kimondani mai, vállalkozás-dömpinges világunkban — abban az értelemben vállalkozás, ahogyan *Németh László* minősítette annak az írót, sőt általában a művészt. Íme kétszázezer magyar férfi megrendítő búcsúja az értelmetlen fegyverektől — olyan tanulságokkal, melyek egyszerre vádolnak és fölmentenek. A Szovjetunió elleni hadbalépéssel kapcsolatban például láthatóvá lett Trianon addig előrevetült, rettenetes árnyéka, és egy ásatag, korlátolt politikai rendszer megdöbbentően bűnös felelőtlensége egyaránt. Megvilágosodott történelmi kényszer és politikusi ostobaság jó néhány kereszteződése: a békeszerződés kényszerpályája és az elvetemülten hálátlba taszított tízezrek katonailag is abszurd módon érthetetlen ellátatlansága, hiányos fölszereltsége.

Archív filmrészletet, régi, „izgalmas" híradófelvételeket csak rövid ideig láthattunk. Amit az emlékező tanúk mondtak, izgalmasabb, felkavarobb — mert továbbgondolásra serkentő, érzelmeket és nézőpontokat megmozgató — volt tíz „eredeti" celluloidszalagnál. Hiszen azokról és azokért kiáltott, akik Nemeskürtyvel szólva *„megfagytak és elvéreztek és meghaltak és megsebesültek és szenvedtek és megőrültek és hóvakságot kaptak és éhen haltak és kihunyó tudatuk utolsó értelmes fellobbanásával hazagondoltak. igen, a hazájukra, amiről tudták, bizonyosan tudták, hogy nem a Donnál kell megvédeni: de ha már egyszer mégis ott kell meghalniok, és sok vad, s magára gyámra lett koporsóia feláldozott testünknek, akkor legalább egy könnyet ejtsünk értük"*. Igen, azokért, akiknek ilyen lett búcsújuk a fegyverektől, sőt mindentől ezen a világon, s akikért most Sára Sándor szólaltatott meg egy harangot.

Domonkos László

Hétköznapok

Szerződéses...

Nem szívesen jártam abba a presszóba. Ha véletlenül éppen arra vitt az utam, fél órát is kellett várni a kávéra, az üveg sörre. Illetve nem is arra, egyszerűen csak a fölszolgálóra, aki nagy nehezen volt csak hajlandó előkerülni végtére, ha a vendégjelölt végképp nem volt hajlandó elunni az ücsörgést. Nemrégiben aztán csoda történt. Igaz, új volt a fölszolgáló — azelőtt is változtak ott a beosztottak, de gyorsan megtanulták a főnöktől a kényelmességet! — pillanatok alatt az asztalnál termett.

— Mit parancsol?

— Egy kávét kérnék.

— Ajánlhatom a maxkávét?

— Hát az mi fán terem?

— Az cégünk specialitása uram: kávé, kis likőrrel. Nagyon finom, tessék megkóstolni. Biztosan nem bánja meg. Nyugodtan ajánlhatom...

A kávét üresen szeretem, a likőrt amúgyis nagy ívben kerülöm, de ennyi kedves-udvarias szót e helyen harminc alkalommal sem szóltak együttvéve hozzám. Egye fene, megpróbálom.

És aztán újra jó szavak:

— Tessék, parancsoljon.

— Ugye, ízlett? — Köszönjük a bizalmát. — Reméljük, máskor is a vendégünk lesz.

A vendég csak dadog magában, mígnem beugrik a varázsszó: szerződéses...

És kifelé menet még rákérdez:

— Ne haragudjon, uram. Ugye, ez szerződéses üzlet?

— Igen, kérem.

Malőr

Villanyszámlát kapott a nyugdíjas felesége. Éppen karácsony előtt, amikor fogytán a pénz, mert hát ott vannak az unokák... Gondolta, nem nagy baj, ha kicsit később fizet. Elmúlt a karácsony, jött a fölszólítás is, meg egy csekk. Másnap — anélkül, hogy férje az egészről tudott volna — szépen be is fizette a postán az összeget, ahogyan illik.

Eltelt vagy tíz nap.

Csöngettek a nyugdíjas lakásának ajtaján. Szerelő érkezik a DÉMÁSZ-tól. Nagyon udvarias, közli, nem fizettek, ki kell kapcsolnia a villanyt. A feleség nincs otthon, hogy mondhassa: ők fizettek. A férj feledékenységre gondol, a szerelő kikapcsol. Feleség óra múltán hazaér, félreértés tisztázódik. Másnap bemennek a DÉMÁSZ-hoz, ott is utána néznek, tisztázzák, elnézést kérnek. Villanyt visszakapcsolják.

A tanulság? Jó a kölcsönös belátás és udvariasság, de rossz, ha isten (és a posta, no meg az adminisztráció) malmai lassan őrölnek. Költség az áramszolgáltatónak (szerelő fölösleges, kétszeri kiküldése) és kellemetlenség az ügyfélnek, a fogyasztónak. Tán egy kicsivel tovább is lehetne várni a hatósági jogkör gyakorlásával, hogy az ügymenet két oldalának gyorsasága egymáshoz igazodhassék.

Sz. I.

És szól és szól...

rádiófigyelő

A rádióműsorok tiszteletét egy szomszédbeli öreg néniről tanultam. Túl volt már a nyolcvanadik életévén, amikor lánya egy televíziókészülékkel örvendeztette meg. A néni nem hordott szemüveget. Talán azt hitte, hogy anélkül is jól lát; talán azért, mert nem volt hajlandó megöregedni, úgy képzelte, hogy ókuláré nélkül is lehet boldogulni nyolc, ezen a glóbuszon töltött évtized után is. Hogy, hogy nem — és ez nem sokkal a tévécsoda után történt —, pontosabban szólva akkor, amikor a néhike már feladta azt, hogy bármiféle élményt szerezzen a képernyőről, a lánya rábeszélte, hogy menjenek el a szemorvoshoz, csináltassanak mégis szemüveget.

Csodálkozva tapasztaltam, hogy a jeles matróna — és annak ellenére, hogy már jól látta, hogy mit is sugároz a tévémozi —, mégis hű maradt az öreg rádiókészülékhez.

Mint mondtam, csodálkoztam a dolgon, tehát a néni indítékaira is kíváncsi voltam. Párbeszédünk régen zajlott, részleteinek felidézésére tehát nem vállalkozom. Mondandójának lényegét azonban igen pontosan jegyeztem meg: a venerábilis nénike azt fejtegette nekem, a surbankó ifjoncnak: a rádió műsorai a fantáziáját szabadítják fel. Hallgat egy rádiójátékot, s olyannak képzeli el a figurákat, aminőnek talán az író is elképzelte azokat.

Aztán mondott mást is: a rádió mindig hozzá szól. A televízióban csak a bemondónők tesznek, s ők is csak néha, tétova kísérleteket erre.

A néni majdnem 100 esztendős kort ért meg. Hány év óta hallgatta a rádiót, nem tudhatom. Néha arra gondolok, hogy talán csak a szokás hatalma mondatta vele, megelégszik csak az emberi hang melegségével, s még ha házhoz jön, sincs szüksége képekre hozzá.

Lehetséges, hogy magam is anakronisztikus figura vagyok, mert ugyanazt vallom, mint a hajdani, szomszédomban lakó matróna.

A két kommunikációs eszköz között úgy körülbelül nyolc éve vált élessé a verseny. Nincsenek birtokomban olyan adatok, amelyekkel Szecskó Tamás rendelkezhetik, de mégis úgy gondolom, hogy a próbát a Magyar Rádió állta jobban. Ez a Rádiófigyelő afféle summázat. 1982-ben 52-szer írtam a rádió műsorairól. Általában dicséróleg szóltam. A magyarázat fentebb olvasható.

Petri Ferenc

Történelem és közgondolkodás

A Kossuth Könyvkiadó gondozásában könyv alakban megjelentek a *„Történelem és közgondolkodás"*, címmel tavaly júniusban Egerben rendezett elméleti tanácskozás előadásai, vitái. A konferencián ismert társadalomtudósok, oktatási, tömegkommunikációs szakemberek, írók közreműködésével három fő kérdéskört vitattak meg. Elemezték a történelmi tudatot formáló, meghatározó társadalmi tényezőket, közelmúltunk néhány kérdését a közgondolkodásban, valamint a történelemszemlélet formálásával kapcsolatos tapasztalatokat.

A kötet elhangzásuk sorrendjében tartalmazza a tanácskozáson elmondott előadásokat, a napirenden szereplő három témakör vitájáról készített összefoglalókat, a vitavezetők zárszavát. Az eszmecsere szükségszerűen rövid rezüméjének elkészítésekor a szerkesztők ügyeltek arra, hogy a könyv ne csak a tanácskozás mondanivalójának lényegét, hanem annak atmoszféráját is tükrözze.